

LUND UNIVERSITY

Bilder av nynazism i några svenska tidningar

Falkheimer, Jesper; Mithander, Conny

1999

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Falkheimer, J., & Mithander, C. (1999). *Bilder av nynazism i några svenska tidningar*. (Meddelande; Vol. 149). Styrelsen för psykologiskt försvar.

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Styrelsen för _____
PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

Bilder av nynazism i några svenska tidningar

Jesper Falkheimer
Conny Mithander

MEDDELANDE 149

Utgiven av
Styrelsen för psykologiskt försvar
ISSN 01401-2383
Omslagsfoto: Hans Runesson, Pressens bild
Stockholm 1999

BILDER AV NYNAZISM
I NÅGRA SVENSKA
TIDNINGAR

Jesper Falkheimer och Conny Mithander

INNEHÅLL

SPFs FÖRORD	2
FÖRFATTARNAS FÖRORD	3
INLEDNING	4
NYNAZISM I MEDIERNAS FOKUS 1997-98	6
Firandet av Kristallnatten	6
Nazistföreläsningen vid Umeå universitet	7
Nazistkonserten i Brottbby	9
Hoten mot Cassel och Pascalidou i Aftonbladet	10
EN HISTORISK JÄMFÖRELSE	15
Efterkrigstiden och massmedierna	15
Hakkorsepidemin	15
Lundahlaffären	16
1980-tal och 1990-tal med BSS och VAM	22
ANALYS: BILDER AV NYNAZISTER OCH NYNAZISM	25
Den demoniske Führern	25
Den folkölsdrickande skinnskallen	27
Den våldsdyrkande terroristen	27
Den världsomspännande konspirationen	28
Informationsproblem?	28
Olika massmedier och olika bilder av nynazism	29
AVSLUTNING: ÖPPNA FRÅGOR	31
Journalistik och forskning – skilda världar?	31
Uppmärksamhet eller inte uppmärksamhet?	32
Klyfta mellan medborgare och medier?	33
Leder överdrifter till tystnad och bristande förtroende?	33
Fortsatt forskning	34
SAMMANFATTNING	35
SUMMARY	37
LITTERATUR OCH ANDRA KÄLLOR	39
SPFs SENASTE RAPPORTER OCH MEDDELANDEN	41

SPFs FÖRORD

I ett demokratiskt samhälle har medborgarna rätt till information. Denna rätt är en viktig förutsättning för ett aktivt medborgerligt deltagande i den demokratiska debatten och samhällsprocessen och ställer särskilda krav på den som har viktiga informationer att lämna ifrån sig.

Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) har under en följd av år bedrivit forskning och studier på samhällskommunikationens område. Syftet med dessa studier är att belysa hur det kommunikativa samspelet mellan myndigheter, medier och medborgare fungerar. För att demokratin skall vara reell krävs att medborgarna har förtroende både för informationskällorna och för de medier som förmedlar informationen.

I vissa av SPFs studier fokuseras endast en av de tre nämnda aktörerna i "kommunikationstriangeln". I den här studien står några svenska tidningars rapportering kring nazism och nynazism i fokus. Studien, som är en pilotstudie, kan tjäna som underlag till den aktuella debatten om mediernas spegling, granskning och tolkning av politisk extremism utifrån ett demokratiskt yttrandefrihetsperspektiv. Vilka möjligheter har samhället till självförsvar, dvs att "sätta stopp" för omstörtande eller odemokratiska ismer och rörelser som ibland inte ens drar sig för att tillgripa våld och begå brott för att uppnå sina mål?

Jag vill varmt tacka författarna, fil kand Jesper Falkheimer och fil dr Conny Mithander, bägge vid Karlstads universitet, för en intressant studie. Ett stort tack också till min kollega på SPF, docent Roland Nordlund, för värdefulla synpunkter under arbetets gång.

Stockholm i maj 1999

Göran Stütz

forskningschef, SPF

FÖRFATTARNAS FÖRORD

När vi våren 1998 påbörjade denna studie av bilden av nynazismen i svenska tidningar stod nynazismen högt på mediernas dagordning. I press, TV och radio förmedlades bilden av en hotfull och starkt tilltagande nynazism som manifesterade sig på olika sätt – rockkonserter, hot mot kändisar, demonstrationer – i det svenska samhället. När vi nu cirka ett år senare skriver detta förord är det så kallade nazihotet borta ur de svenska mediernas fokus. Här tycks finnas ett återkommande mönster: Efter en intensiv mediefokusering på nynazism och så kallade nazihot av olika slag i det svenska samhället försvinner temat och hotbilden från det svenska medielandskapet – för att återkomma med lika stark intensitet ett antal år senare.

Ett par frågor inställer sig osökt mot denna bakgrund: Är det återkommande "nazihotet" en mediefabrikation? Kort sagt en rad bra stories? Eller är det så att medierna återger faktiska händelser och händelseutvecklingar som bör ses som reella hot mot ett demokratiskt och öppet Sverige? Denna skrift ger inga entydiga svar på dessa viktiga frågor. Vi hoppas dock att den bidrar till en konstruktiv debatt om journalistik och politisk extremism.

Under arbetets gång har en rad personer kommit med konstruktiva synpunkter och uppmuntrande ord om vårt arbete. Vi vill bland annat tacka Robert Burnett, Lasse Högberg, Niklas Hansen och Mia Ohlsson vid avdelningen för Medie- och kommunikationsvetenskap, Karlstads universitet. Vi vill också rikta ett tack till Niklas Ekdahl, politisk chefredaktör på *Expressen*, för det stimulerande samtal vi hade med honom hösten 1998.

Till sist men inte minst vill vi rikta ett mycket stort tack till Göran Stütz och Roland Nordlund, forskningsansvariga vid Styrelsen för psykologiskt försvar, för deras outtröttliga kritiska läsningar av vår text vid olika etapper i arbetet, samt för den värme och uppmuntran med vilken denna kritik framförts. Tack skall ni ha!

Jesper Falkheimer och Conny Mithander

INLEDNING

Det har skrivits och talats mycket om nynazism i de svenska medierna under senare år. Debatten kring nynazismens egentliga utbredning i vårt land, drivkrafter och statens roll i balansgången mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp, har varit omfattande. Även massmedierna själva har hamnat i centrum för debatten.

Under en relativt kort tid uppmärksammade ett antal svenska massmedier fyra händelser där nynazism stod i fokus. Det massmediala intresset väcktes troligen genom den nynazistiska demonstration som genomfördes i november 1997 till minne av den sk Kristallnatten. En undersökning som vittnade om bristande kunskap om Förintelsen bland svenska skolelever hade kort dessförinnan publicerats. Och några veckor senare avslöjade Dagens Nyheter att en kvinnlig doktorand vid Umeå universitet låtit en nynazist föreläsa offentligt på institutionen för sociologi. Dåvarande utbildningsministern Carl Tham, liksom universitetets ledning, reagerade starkt negativt och doktoranden tillrättavisades. Senare dömdes hon till villkorlig dom och dagsböter för sitt agerande.

I början av 1998 ingrep polisen mot en nynazistisk rockkonsert i Brottbý utanför Stockholm. Massgripandet väckte stor uppmärksamhet. Strax därefter publicerades två dödshot i Aftonbladet mot polisens informationschef Claes Cassel och journalisten Alexandra Pascalidou. Avsändaren till bilderna, där maskerade och beväpnade personer stod uppställda utanför de kända personernas hem, sades vara den nynazistiska organisationen *NS-Stockholm*. Så småningom greps Aftonbladets reporter misstänkt för att ha arrangerat bilderna i utbyte mot ett journalistiskt scoop. Gripandet väckte en hätsk debatt där Aftonbladet angrep rättsväsendet för att hota tryckfriheten. Reportern släpptes och friades av både tings- och hovrätt. Men kritiken mot tidningens agerande kvarstod.

Arne Ruth, tidigare kulturchef på Dagens Nyheter, ifrågasatte i en krönika massmediernas sätt att skildra just nynazism (DN 11.11.97, *Vinkeln som skapade en äkta nyhet*). Ruth menade att de svenska medierna i mötet med politisk extremism, reflexmässigt och okritiskt använder sig av ett väl beprövat tolkningsmönster. Alternativa bilder och tolkningar artikuleras ytterst sällan. Vår studie syftar på ett övergripande plan till att pröva denna tes genom dels en historisk tillbakablick, dels ett nedslag i delar av den svenska pressens bilder av nynazism under 1997-1998.

Översikten och analysen utgör en pilotstudie av svenska massmediers, och då i huvudsak dagspressens, bilder av nynazism och nynazister. Med bilder avses de föreställningar som förmedlas genom massmediernas journalistiska kod. Med andra ord de "bilder", stereotyper, teman, förklarings- och tolkningsmodeller som en medieanalys kan lyfta upp till ytan. Här bör det understrykas att det självklart är mediernas uppgift att sakligt rapportera om de faktiska händelser eller störningar, ibland av våldsam och rent brottslig natur, som iscensätts i samhället av extrema grupper, bl a av nynazister.

Studien är både av diakron och synkron karaktär. Detta innebär att vi dels ger en historisk översikt av hur några svenska massmedier har skildrat nynazismen, dels en samtida analys.

Rapporten är uppbyggd i fyra delar. Först kommer en beskrivande del som behandlar de samtida fyra händelserna utifrån de studerade massmediernas rapportering. Därefter följer en historisk tillbakablick på efterkrigstiden. Särskild tonvikt läggs vid några händelser som väckte stor uppmärksamhet i massmedierna på 60-talet – ”hakkorsepidemin” 1960 och Lundahlaffären 1965. I nästa steg följer en analys av vilka stereotyper och förklaringsmodeller som finns i det studerade pressmaterialet. Fyra övergripande frågor avslutar rapporten och öppnar för vidare analys och forskning.

NYNAZISM I MEDIERNAS FOKUS 1997-98

Under det senaste året har ett flertal händelser med kopplingar till nynazism uppmärksammats av ett flertal massmedier. Det kan med fog sägas att nynazismen legat högt på många massmediers dagordning. Nedan följer en beskrivning av de händelser som hamnat i mediernas fokus mellan november 1997 och augusti 1998. Därefter tycks medieintresset för nynazism som rörelse och hot mot samhället ha tonats ner.

Firandet av Kristallnatten

Den 9 november 1997 drabbade en grupp på cirka 100 nynazister samman med uppåt 300 motdemonstranter i Stockholms centrum. Nazisterna hade sökt tillstånd hos polisen för firandet av årsdagen av den s k Kristallnatten den 10 november 1938. En natt som fått sitt namn av alla de krossade fönster och anlagda mordbränder som riktades mot judiska butiker, bostäder och synagogor över hela Tyskland. De svenska nynazisterna, samlade under organisationen *Nationalsocialistisk Front*, nekades tillstånd av polismyndigheten som ansåg att ett firande av just Kristallnatten vore olämpligt. Trots avslaget samlades nynazisterna på Norra Bantorget och bråk uppstod med motdemonstranter. Polisen gjorde bedömningen att demonstrationen inte kunde upplösas och föste nynazisterna mot Stockholms central, där de så småningom tog sig vidare med tunnelbana till Södra Station. Där mötte dock motdemonstranter upp på nytt. Polisstyrkan omfattade 60 man (Svenska Dagbladet 11.11.98, *Nazistdemonstrationerna*).

Senare på natten vandaliserades bland annat skyltfönster till RFSLs (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) lokaler. Polisen omhändertog 23 nynazister, men samtliga släpptes senare. Tre motdemonstranter greps och delgavs misstanke om brott.

Efter händelsen kritiserades det faktum att polisen inte ingrep förrän nynazisterna och motdemonstranterna brakade samman. När demonstrationen inleddes på Norra Bantorget förhöll sig polisen passiv och ingrep inte. Bland pressklippen märks tydlig kritik mot polisens agerande inte minst från politiskt håll. Yrsa Stenius, journalist på Aftonbladet, skrev exempelvis: "Det är svårt att förstå varför det skulle ha behövts hundra poliser för att skingra hundra demonstranter om polisen ingripit bums mot den absolut olagliga nazistdemonstrationen" (Aftonbladet 11.11.97, *Väldsdyrkare – inte nazister*).

Bland de politiker som uttryckte kritik mot polisens agerande finns bland annat folkpartiledaren Lars Leijonborg, som citeras i Expressen: "Polisen borde ha avbrutit den antisemitiska demonstrationen. Det är en skam för Sverige att minnet av Kristallnatten i vårt land skändas genom att en nazistisk

manifestation kan genomföras utan att polisen ingriper” (Expressen 10.11.97, *En skam för Sverige*).

Händelsen rapporterades enligt välkänt konfliktmönster, menade Dagens Nyheters kulturchef Arne Ruth i den krönika som nämnts i inledningen. Han var starkt kritisk till mediernas skildring av händelsen som ”(...) ännu ett beklagligt gatubräk mellan extremistgrupper” (Dagens Nyheter 11.11.97, *Vinkeln som skapade en äkta nyhet*). Ett gatubräk som avhandlades ganska rappt för att därefter föras in i ett vanligt konfliktmönster där politiker angriper de ansvariga aktörerna (i detta fall polisen) för deras insats. Ruth menade att det var ytterst få journalister som fördjupade sig i den historiska bakgrunden, antisemitismen och det faktum att nazisterna genomförde ”(...) den första uttalat antisemitiska manifestationen i Sverige sedan andra världskriget” (Dagens Nyheter *ibid.*). Ett något överdrivet påstående, bör tilläggas tycker vi som författare till denna text. (Se vidare nästa avsnitt för historiska jämförelser.)

Nazistföreläsningen vid Umeå universitet

Den femte december 1997 arrangerade en doktorand i sociologi en föreläsning om nynazismen vid Umeå universitet. Föreläsaren var en uttalad nynazist med anknytning till propagandatidningen *Nordland*. Hans föreläsning rubricerades *Vad tycker nazisterna?* och marknadsfördes endast genom lappar på anslagstavlor vid universitetet. Föreläsningen bevistades av åtta studenter och löpte under cirka två timmar. Vid föreläsningen introducerades nynazisten kort av doktoranden, men det specificerades inte vilken organisation han representerade (Svenska Dagbladet 21.12.97, *Studenter vittnar om propagandamöte*). Hela föreläsningen upptogs på videoband av två kamrater till föreläsaren. Filmen användes senare som bevismaterial av olika rättsinstanser.

Dagens Nyheter uppmärksammade föreläsningen i en nyhetsartikel bara några dagar efter att den hade gått av stapeln. Ett par av de studenter som bevisat föreläsningen tipsade tidningen (Göteborgs Posten 7.6.98, *Ett provocerande kärlekspar*) och en kraftfull mediedebatt startade.

Föreläsningen granskades av tre instanser. För det första undersökte Umeå universitets ledning vad som hade skett och tog direkt avstånd från föreläsningen. Såväl institutionens prefekt som universitetets rektor reagerade starkt negativt mot föreläsningen. Doktoranden stängdes av från sin undervisning och sin forskningstjänst. Rektorn för Umeå universitet fick stöd för sin inställning av dåvarande utbildningsministern Carl Tham (s), som menade att det stred mot högskolelagen att låta nynazister föreläsa på svenska universitet. Rektorn konstaterade i en intervju att: ”Det är som han säger: nazister skall inte ha tillträde till svenska universitet och detsamma gäller andra odemokratiska rörelser, även på vänsterkanten” (Dagens Nyheter 22.12.97, *Påhoppn gör rektorn illa berörd*). Universitetets jurist genomförde även en undersökning av vilka åtgärder som kunde vidtas mot doktoranden, något som så småningom ledde till ett beslut om löneavdrag.

För det andra inledde överåklagare Krister Waern en förundersökning utifrån hypotesen att föreläsningen utgjort hets mot folkgrupp enligt Brottsbalken. För det tredje anmäldes händelsen till Justitieombudsmannen, JO, som enligt anmälan skulle granska dels doktorandens agerande, dels universitetsledningens avstängning. Anmälaren uppmanade JO att uttala sig om vilka regler som gäller för yttrandefriheten på universitet (Dagens Nyheter 12.12.97, *Nazistföreläsning granskas av JO*).

Föreläsningen initierade en omfattande debatt kring yttrandefrihet och nynazism. Den ena sidan tog ställning mot föreläsningen och menade att det fanns gränser för vad som får sägas offentligt på ett universitet. Detta var som tidigare nämnts även dåvarande utbildningsministerns åsikt. Han stöddes av bland annat ledarskribenten Helle Klein och journalisten Gunder Andersson, bägge på Aftonbladet. Den senare skriver i ett inlägg på kultursidan:

I frågan om det nazistiska folkmordet på judar och andra grupper finns ingen neutralitet, ingen möjlighet till förståelse för motsidans argument. Holocaust ger ingen möjlighet till någon tredje ståndpunkt. Inför nazismens ideologi och politiska praxis faller helt enkelt de vanliga, demokratiska principerna och funktionssätten i stycken. (Aftonbladet 19.12.97, Myrdal, sluta hymla och gå till lägg)

Den andra sidan satte yttrandefriheten högre och betonade den akademiska friheten; detta främst med anledning av Thams uttalande. Bland dessa debattörer märks (bland annat) professor Lars Lönnroth som skrev i Svenska Dagbladet: "Tror vi på den akademiska friheten, måste vi, även om vi till äventyrs tvivlar på Karolina Mattis omdöme, försvara hennes rätt att lägga upp sin undervisning om nazismen efter eget huvud" (Svenska Dagbladet 23.12.97, *En fråga om akademisk frihet*).

En annan debattör som deltog i debatten på Aftonbladets kultursida var författaren Jan Myrdal. Han försvarade liksom Lönnroth, om än från en annan ideologisk ståndpunkt, doktorandens akademiska frihet. En tredje försvarare som väckte uppmärksamhet var publicisten Svante Nycander, som i ett debattinlägg i Dagens Nyheter gick till skarpt angrepp mot bland annat universitetsledningen. Liksom Lönnroth var han kritisk mot, som han uppfattade det, ingrepp i yttrande-, forsknings- och åsiktsfriheten från olika instansers sida.

Bland dem som anger tonen i Sverige råder en stor ångestladdad fruktan att inte anses hundraprocentigt renlärig i fråga om rasism och nazism. Man kan jämföra med barnpornografin, som ingen vill misstänkas för att inte avsky lika mycket som de flesta andra. Det är i sådana lägen, när offentligheten behärskas av en patetisk övertygelse om någonting obestridligt, som den intellektuella friheten är i fara. (Nycander 1998)

Gemensamt för dem som försvarade föreläsningen var deras negativa inställning till ingrepp i den akademiska friheten och yttrandefriheten. Ingen

av debattörerna i Aftonbladet, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter eller Expressen försvarar nynazismen i sig.

Framåt sommaren 1998 hamnade doktoranden och den föreläsande nynazisten i mediernas fokus ännu en gång. Den förundersökning som genomförts ledde till åtal vid Umeå tingsrätt för hets mot folkgrupp mot föreläsaren, samt för medhjälp mot doktoranden. Det faktum att doktoranden och den nynazistiske föreläsaren hade blivit ett kärlekspar fick stort utrymme i mediebevakningen. De två kom hand i hand till tingsrätten för att ta del av domen den 16 juni. Båda ansågs skyldiga. Föreläsaren fick en månads fängelse och doktoranden fick villkorlig dom och dagsböter för medhjälp.

Domen ledde till en ny debatt om huruvida den grundlagsskyddade yttrandefriheten och inte brottsbalken borde legat till grund för domen. Den tidigare nämnde Lars Lönnroth var kraftigt kritisk till domen (t ex Svenska Dagbladet 26.06.98, *Domstolen går maktens ärenden*). Domen överklagades av doktoranden och föreläsaren och fallet kom att tas upp på nytt vid hovrätten för Övre Norrland under hösten 1998 (Dagens Nyheter 4.7.98, *Matti överklagar domen*). Domen kom att stå fast.

Nazistkonserten i Brottbby

Den 3 januari 1998 arrangerade en grupp nynazister en konsert i Brottbby utanför Stockholm. Polisen visste att konserten skulle gå av stapeln redan på eftermiddagen samma dag och bevakade nynazisterna under deras färd dit. De tillresta nynazisterna kom från hela Sverige, men även från utlandet. Totalt samlades över 300 nynazister i festlokalen i Brottbby. Fem rockband skulle spela, men bara två hann framträda: svenska *Vit Aggression* och amerikanska *Max Resist*. Vid konserten fanns polisen närvarande och beslutade sig efter ungefär en timmes spelning att ingripa.

Under konserten hade civila polisspanare med videokameror säkrat bevis för rasistiska brott. Ingripandet skedde bland annat mot bakgrund av att nazistiska hälsningsfraser förekommit. Polisen hade genom sina spanare säkrat bevis för hets mot folkgrupp mot ett antal av nynazisterna, men när de försökte ingripa försvarades dessa av sina kamrater. Det hela ledde till upplopp och polisen grep 314 personer enligt misstankar om dels hets mot folkgrupp, dels våldsamt upplopp (Svenska Dagbladet 5.1.98, *Massgripande av nazister*). Utanför lokalen fanns en stor polisstyrka och bussar som förde bort de gripna. På grund av omfattningen fick sex av länets polisdistrikt ta emot de gripna för förhör.

De flesta av de gripna släpptes så småningom. Endast 16 begärdes häktade misstänkta för våldsamt upplopp, men dessa släpptes på fri fot en vecka efter konserten. Tingsrätten ansåg inte att polisens videofilmer höll som bevis. Fyra amerikaner, två av dem medlemmar av bandet *Max Resist*, häktades dock för hets mot folkgrupp (Svenska Dagbladet 8.1.98, *Filmer inte nog som bevis på upplopp*). De hade enligt åklagaren samtliga gjort Hitlerhälsning ett flertal gånger, något de häktade dessutom medgav.

Polisledningen gjorde klart i sina kontakter med massmedierna att deras massingripande var ett resultat av den kritik polisen fått av statsmakterna för tidigare passivitet. I Aftonbladet konstateras att:

Nattens massingripande var troligen startskottet för hårdare tag mot rasistiska aktiviteter. Under hösten har polisen fått hård kritik för att vara slapphänt mot rasisterna. Politikerna har begärt hårdare tag mot rasistiska brott. Därför stoppade vi konserten, konstaterade Christian Dalsgaard [kommisarie].

(Aftonbladet 4.1.98, Här grips 250 nazister)

De fyra amerikaner som hade häktats dömdes efter några veckor av Stockholms tingsrätt vardera till en månads fängelse för hets mot folkgrupp.

Aftonbladet publicerade en artikel någon dag efter konserten och påstod sig avslöja att ett välorganiserat nätverk låg bakom konserten. "Nazikonserten i lördagsnatt organiserades i hemlighet av den högerextrema organisationen Nordland" (Aftonbladet 5.1.98, *Aftonbladet avslöjar ledarna för nazisterna*).

Samma dag som domen mot de amerikanska bandmedlemmarna faller, konstaterar Aftonbladet i en summering under rubriken *Svarta januari* att avslöjandena om nynazister har "(...) skakat Sverige under januari" (Aftonbladet 20.1.98, *Nazisthoten*). I en faktaruta nämns Brottbyskonserten, tidningens avslöjanden om det nazistiska musiknätverket *Vit makt*, föreläsningen vid Umeå universitet samt hoten mot polisens informationschef Claes Cassel, journalisten Alexandra Pascalidou och hennes man Michael Alonzo.

Hoten mot Cassel och Pascalidou i Aftonbladet

Den 14 respektive 19 januari 1998 publicerade Aftonbladet två påstådda dödshot mot Stockholmspolisens informationschef Claes Cassel och TV-journalisten Alexandra Pascalidou. Bevisen för hoten utgjordes av fotografier på maskerade och beväpnade personer, uppställda framför Cassels och Pascalidous hus- respektive lägenhetsdörr. Hoten påstods härstamma från en nybildad nazistisk aktionsgrupp med namnet *NS-Stockholm*. I en artikel om hotet mot Cassel intervjuar reportern en talesman från den nynazistiska organisationen.

Vad har Claes Cassel gjort? – Han är en symbolfigur. Att slå till mot Claes Cassel är att slå till mot hela poliskåren.

Vilka väljer ni ut? – Vi hotar inte alla som är emot oss. Men de som är utvalda ligger väldigt illa till, säger talesmannen.

Det sägs att ni misshandlar folk och fotograferar dem. Varför? – Den metoden kommer att användas på personer i ledande ställning i sina organisationer. Syftet är att avskräcka massan från att följa dem.

Talesmannen förklarar att NS-Stockholm ska förbli en liten organisation. Högst 50 medlemmar. – På så sätt minskar risken för infiltration.

(Aftonbladet 14.1.98, Vi kan komma åt honom precis när vi själva vill)

Den reporter som bevakat händelsen kallades till polisen ungefär en månad

MONA SAHLIN FÅR NYTT TOPPJOB

**AFTONBLADET
AVSLOJAR
HÖG
STATLIG
CHEF
KÖPTE
SEX**

AFTONBLADET

MÅNDAG 19 JANUARI 1998

**SVERIGES
FÄRLIGASTE
BILAR
-LISTA**
märke för märke
SIDAN 14

Liv Blülle, 60, med sin
man Joe, två månader.
Mormor, 60
blev mamma

**DE NYA
KARRIÄR-
KNARKARNA**

kvinnor
SIDORNA 16-19

EXTRA

BEVÄPNADE NAZISTER VID TV- stjärnans DÖRR

ALEXANDRA PASCALIDOU hotas av en
nazistisk terrorgrupp. När står en medlem i gruppen
utanför hennes dörr med en skarpkniv i påse!

TIPSA OM
NYHETER:
08-4111111

Annette Kullenberg:
På konferens i Sverige får
ministern hämta vinet själv
SIDAN 12

Gunnar Fredriksson:
Visst måste buslivet i
klassrummen slöppas
SIDAN 15

efter publiceringen för att höras om sitt agerande i kontakterna med *NS-Stockholm*. Polisen misstänkte att hoten hade arrangerats av reportern. Reportern greps och anhölls så småningom av statsåklagare Nils-Eric Schultz, misstänkt för olaga hot och hot mot tjänsteman eller anstiftan till brotten (Palm 1998, s. 4). Några månader senare väcktes åtal dels mot reportern, dels mot de fem medlemmarna i den nynazistiska sammanslutningen.

Rättegången hamnade i mediernas fokus under en lång tid. Aftonbladets tidningsledning försvarade sin reporter helhjärtat; både på ledar- och nyhetsplats. I en ledare i samband med rättegången i juni 1998 konstaterades att åklagaren saknade grund för sina anklagelser. Om det alls skulle ha blivit en rättegång, borde det ha blivit ett tryckfrihetsmål (Aftonbladet 18.6.98, *Grundlöst åtal mot reportern*). På nyhetsplats märks också tydliga ställningstaganden till kollegans försvar. I en artikel som skildrar slutpläderingen konstaterar journalisten att hans kollega är oskyldig och att statsåklagaren blundar för verkligheten: "Något händer där ute, i förfärande många rakade pojkskallar, och vi är inte helt säkra på varför. Eller hur farligt det är. Eller är vi, herr Schultz?" (Aftonbladet 4.7.98, *Riskfylld tilltro till nazister*).

I andra massmedier var attityderna skiftande. Flera pressröster betonade faran för inskränkningar i tryckfriheten, men även Aftonbladets ansvar för situationen. I en ledare i Dagens Nyheter konstateras att det är massmediernas förtroendekapital som har drabbats hårdast av affären. Och att den åtalade reportern och Aftonbladets ledning delar ansvaret för vad som har skett, att detta skadar pressfriheten: "(...) tidningar som samspelar med kriminella, så att det finns stor risk för att brott framprovoceras och oskyldiga människor drabbas, vidgar inte friheten" (Dagens Nyheter 21.6.98, *Förskingrat förtroendekapital*).

Mitt under högsommaren 1998 föll domen mot de åtalade. Reportern friades helt medan de fem nynazisterna fälldes för olaga hot och hot mot tjänsteman. Rätten ansåg att det var tydligt att reportern hade utlovat publicitet när han fått bilderna. Men att det inte var bevisat bortom varje tvivel att han insett att bilderna inte var tagna när han lovat publicering. Den 19-åring som ansågs vara organisatör bakom hoten dömdes till åtta månaders fängelse. Av de andra i gruppen dömdes en 22-åring till skyddstillsyn och samhällstjänst medan de tre övriga endast dömdes till skyddstillsyn på grund av låg ålder. Dessutom tilldömdes Pascalidou och hennes man Alonzo 83 000 kronor var i skadestånd. Cassel tilldömdes skadestånd på 20 000 kronor (Dagens Nyheter 14.7.98, *Journalisten friad för nazibilderna*).

Allmänhetens pressombudsman Pär-Arne Jigenius ansåg att det var glädjande att journalisten friades av rätten, men att han gärna hade sett en pressetisk prövning av fallet (ingen anmälan från Cassel eller Pascalidou hade dock gjorts). Journalistförbundets ordförande Håkan Carlsson var också positiv till rättens dom. Om reportern hade fällts, hade journalisternas arbetssituation blivit kaotisk, menade Carlsson i en intervju. "Att visa upp bilderna för att få en kommentar framställdes i åtalet som olaga hot. Det hade fått förödande konsekvenser för journalisters arbetssätt om de måste tänka

**'Vi vann
Rock-
björnen'**

**EXTRA
TIDNING**
- med
allt om
festen
i natt

AFTONBLADET

ISSN 1103-2528 TELEFON: 08233100 HEMSIDA: WWW.AFTONBLADET.SE TISDAG 24 FEBRUARI 1998 VÄRDE: 7,00 KR TORSDAGS- & SÖNDAGS 10,00 KR

**Aftonbladets chefredaktörer
till nynazisterna och åklagaren:**

NI KAN INTE SKRÄMMA OSS TILL TYSTNAD

Aftonbladets chefredaktörer Rolf Åsling och Anders Gärtil.

Vi fortsätter granska den svenska nazismen

TIPSA OM
NYHETER:
08-411 11 11

spel
SÖNDAGS 19-20

10
författare
tipsar om
fynden på
bokrean
GÖTTNA 14.11

sig för så fort de vidarebefordrar någon obehaglighet” (Dagens Nyheter 14.6.98, *Det är möjligt att vi var för ivriga*).

Pascalidou och Cassel överklagade till hovrättslig nivå, eftersom de var missnöjda med domen. Den 14 oktober föll den nya domen. Hovrätten gjorde i stort sett samma bedömning som tingsrätten. Journalisten friades liksom tidigare från ansvar medan medlemmarna i *NS-Stockholm* fälldes. Den enda nyheten i domen var att skadestånden till de målsägande höjdes (Dagens Nyheter 15.10.98, *AB-journalisten frikänd igen*).

EN HISTORISK JÄMFÖRELSE

Efterkrigstiden och massmedierna

De svenska massmediernas skildringar av nazismen har haft olika karaktär under efterkrigstiden. Efter krigets slut framställdes nazismen och nazisterna som ondskan personifierad, något som inte är underligt eller svårt att förstå med tanke på vad som hade skett under krigsåren. Förintelsen och skildringar från koncentrationslägren dominerade pressens rapportering. De svenska tidningarna innehöll vid den här tiden däremot nästan ingenting om svensk nazism. Några år efter krigsslutet skildrades ofta nazisterna som om de var på frammarsch igen. På 50-talet kunde man i svenska tidningar läsa kraftigt uppslagna artiklar om den nymornade nazismen och fascismen där gamla SS-män stod i täten för en ökande grupp unga människor. Men pressens rapportering var ganska idyllisk (Löow 1998a). Landsortstidningar gjorde hemma-hos-reportage om traktens nazister.

Det finns bland annat ett reportage om Göran Assar Oredsson, ledare för Nordiska Rikspartiet, från 1960 där journalisten beskriver honom som en ganska häftig raggartyp – ung, vacker och karismatisk. Samtidigt så skildras de gamla nazisterna som främmande fåglar i folkhemmet. Ett slags pittoreskt inslag. Något som är udda, knepigt, men inte särskilt farligt.
(Löow 1998a)

Denna typ av skildringar försvinner framåt 60-talet då den så kallade *hakkorsepidemin* dök upp i hela Europa.

Hakkorsepidemin

Under juldagarna 1959 hade hakkors och antijudiska slagord målats på väggar och fasader i en rad städer i dåvarande Västtyskland. Likt en epidemi spred sig sedan hakkorsmålandet till en rad andra europeiska länder. Den fjärde januari 1960 meddelades i Sveriges Radios kvällsnyheter att Rabbi Nussbaum, ledande kraft inom World Jewish Congress i New York, avslöjat i engelska BBC att hakkorsmålerierna var ledda centralt från Malmö. De dirigerades av den svenske fascisterna Per Engdahl, ledare för *Nysvenska Rörelsen* och drivande inom den europeiska nyfascismen. Dagen efter hade Göteborgs-Tidningen rubriken: "Malmö utpekade som världscentrum för nazism och fascism. Målet: Revolution i 14 länder" (GT 5.1.60).

Engdahl och hans "hemliga central" blev nyheter över hela världen. I de internationella och svenska medierna framställdes han som en mystisk man i ett hemligt högkvarter, där han tryckte på bruna knappar, så att det i samma ögonblick flammade upp hakkors på väggar och murar i fem världsdelar. I svenska medier fick Engdahl epitetet "Sveriges farligaste fascist" (Handels Tidningen 19.1.60).

Journalister från hela världen sökte nu Engdahl. Engelska och franska TV-reportrar anlände till Malmö för att göra intervjuer – men Engdahl nekade till anklagelserna. En rad rykten om Engdahl kom i svang i de internationella medierna. Bland annat så hävdade den amerikanska tidningen *The Reconstruction* att han hade skaffat tekniska och militära rådgivare till den egyptiske presidenten Nasser, och att Engdahl hade lagt upp politiken i Bagdad efter den irakiska monarkins fall. Schweiziska experter på nynazism hävdade ett par veckor senare att en mystisk före detta svensk SS-officer, Nordborg, var spindeln i nätet bakom Engdahl och hans medarbetare (GT 16.1.60). I sina memoarer säger Engdahl att hakkorskampanjen – den största presstormen kring *Nysvenska Rörelsen* någonsin – blev en injektionsspruta för organisationen: nya medlemmar strömmade till (Engdahl, 1979, s 276).

Från västtyskt håll hade man hela tiden hävdat att bakom hakkorsepidemin fanns en kommunistisk konspiration. Det var östtyska agenter som inlett hakkorsmålet, enligt västtyska källor. Idag, eller rättare sagt sedan 1989, vet vi att den västtyska regeringen hade rätt; det var sovjetiska KGB som låg bakom. Kampanjen iscensattes av KGBs östtyska Stasiagenter med syfte att misskreditera Västtyskland; något man också lyckades med (Wolffsohn, 1995). Hakkorsepidemin 1960 blev belastande för Västtyskland och fick som resultat att flera länder, däribland Sverige och Norge, lagstiftade om tillägg till sina strafflagar för att förbjuda symboler på olika sätt.

I Sverige ledde också epidemin till att *Nordiska Rikspartiet* med dess ledare Göran Assar Oredsson blev helt isolerad från det svenska politiska livet. Detta på grund av att NRP var uttalat nazistiskt. Tryckerier vägrade att producera deras propagandablad och Pressbyrån vägrade att distribuera dem. En stor del av den nazistiska rörelsen i Sverige gick under jorden. *Nysvenska Rörelsen* blev dock inte lika hårt drabbad av inskränkningarna, eftersom deras idéer inte ansågs vara lika tydliga som NRPs.

Lundahlaffären

Med 1960-talet följde även en annan nazistaffär med utgångspunkt i *Expressen*, som blir extra intressant i detta sammanhang, eftersom den har så tydliga likheter med 1998 års *Aftonbladet*-affär. Den 11 maj 1965 började *Expressen* att publicera material som ansågs vara bevis på en planerad nazistisk statskupp i Sverige. Två journalister, K G Michanek och Eric Sjöqvist, hade enligt egen utsaga kommit historien på spåren genom ett anonymt brev tillsänt dem några månader innan publiceringen. I brevet förekom vaga uppgifter om hemliga vapenförråd, sabotage och en planerad nazistisk statskupp.

Expressen avslöjar idag en svensk beväpnad nazistisk organisation. Det sker samtidigt som press, radio och TV världen runt erinrar om 20-årsminnet av segern över Hitler-Tyskland och nazismen. Under täckmanteln av en rik stiftelse har den nazistiska ligan opererat. Expressen kan presentera en detaljerad skildring – och dokumenterade bilder – från

besök i nazistcentralen på Birger Jarlsgatan 23 i Stockholm. Där fanns massor av vapen gömda! Sabotagematerial hittades också vid en annan gömma – i en skog i Uppland!
(Expressens förstasida 11.5.65)

CE Carlbergs stiftelse påstods ligga bakom ligan. Affärsmannen och civilingenjören CE Carlberg var mycket riktigt en ledande nazist i Sverige, som bland annat grundat ett förlag för spridning av nazistlitteratur. Carlberg var en av 30-talets största finansärer av naziströrelsen. Hans stiftelse var centrum för lagring och spridning av anti-semitisk propaganda efter krigets slut (Lööv 1998a). Han avled 1962 och enligt Expressen hade en viss Björn Lundahl tagit över ledningen för nazistligan. En källa som inledningsvis var hemlig kontaktade journalisterna och ställde dokument och bilder till förfogande. Källan anordnade även besök i stiftelsens lokaler. Lundahl själv publicerades på bilder iklädd uniform framför hakkorsfanor. I ett inledande reportage, där Lundahl visas upp i nazistuniform med vapen i hand och vanvettig blick riktad bort från kameran, beskrivs han som *Sveriges Führer*.

Reportaget fokuserar främst på avslöjandet att Lundahl hade arbetat som spion för Förenade Arabrepubliken via dess ambassad i Stockholm. Inspelade kassetband användes som bevis för spionage på Israels ambassad och kartläggning av judiska företag och familjer. Expressen beskriver ett samtal mellan Lundahl och en arabisk ambassadman enligt följande:

Araben frågade: Skall ni göra revolution här?

Lundahl svarade: Det är det vi arbetar för, det är enda sättet att bli av med den nuvarande regimen.

(Expressen 11.5.65)

Några dagar efter första avslöjandet publicerades nya uppgifter kring samröret mellan Lundahl och Förenade Arabrepublikens ambassad. Ett brev från Lundahl ansågs bevisa att spionsamarbetet var väl utvecklat. I brevet lovade Lundahl att stå till förfogande med en 5000 man stark svensk infanteristyrka som var utrustad för strid. Infanteristyrkan kunde stå till den dåvarande egyptiske president Nassers förfogande, om denne bestämde sig för att invadera Israel (Expressen 14.5.65, *Lundahl lovade Nasser 5000 man mot Israel*).

Den 30-årige Lundahl själv beskrevs som: "(...) en man inte utan intelligens, och hans språkkunskaper är utomordentliga. Han skriver bland annat en briljant engelska" (Expressen 12.5.65). Det konstaterades även att han tidigare hade studerat på Handelshögskolan, men aldrig hade tagit examen. I ett annat stort uppslaget reportage publicerades uppgifter om att Lundahl inte bara var nazistligans ledare, utan även hög funktionär i amerikanska rashetsorganisationen Ku Klux Klan. Lundahls medlemskort publicerades på bild som bevis (Expressen 13.5.65, *Svenska Führern medlem nr L-03-58 i Ku Klux Klan!*).

På ett uppslag visas stiftelsens "hemliga" lokaler upp. På en av bilderna

EXPRESSEN

S*

— den här / STING

VECKOPRIS 45 ÖRE 2 för åttio och sex
MÅNADSPRIS 20 ÖRE

TISDAGEN 11 MAJ 1965

1965 nummer 201 Tel. 084 08 22 48 28
1965 årets nummer 201 Tel. 084 08 22 48 00

EXTRA

Expressen avslöjar

NAZIST-

CENTRAL

* Bilden i bildtexten är en av de många bilder som publicerats i Expressen i samband med avslöjandet av nazistiska organisationer i Sverige. Bilden är en av de många bilder som publicerats i Expressen i samband med avslöjandet av nazistiska organisationer i Sverige.

□ Expressen avslöjar i dag en svensk beväpnad nazistisk organisation. Det sker samtidigt som press, radio och TV världen runt erinrar om 20-årsminnet av segern över Hitler-Tyskland och nazismen.

□ Före publiceringen har Expressens redaktörer K C Nilsson och Eric Sjögren till följd av avslöjandet väntat på att de beväpnade nazisterna skulle säga till om de skulle lämna sina vapen.

□ Det mest intressanta i avslöjandet är att det visar att nazisterna i Sverige fortfarande har ett starkt förhållande till Hitler-Tyskland och nazismen.

"Führern" anhållen

I i Stockholm-polisen idag i samband med avslöjandet. "Der arische Führer" Hjalmar Lundbom, 36, anhålls i samband med avslöjandet i Helsingfors. Han har också anhållits som agent för Fjerdende Andelsregiment. Efter avslöjandet av nazistiska organisationer har polisen i Stockholm fått ett stort antal rapporter om nazistiska aktiviteter i olika delar av landet.

□ Under avslöjandet av en riksstämman har det avslöjats att nazistiska organisationer i Sverige fortfarande har ett starkt förhållande till Hitler-Tyskland och nazismen. Detta avslöjande har fått stora konsekvenser för nazistiska organisationer i Sverige.

□ En av ledarna för de svenska nazisterna avslöjades i samband med avslöjandet som utgick från Expressen.

Läs hela det avslöjande rapportaget på sidorna 6, 7, 8, 9, 21, BILDSTÖAN och 24!

EXPRESSEN I MORGON: NYA AVSLÖJANDEN!

syns ett piano prytt med två bombpjäser och noter till den nazistiska kampsången Horst Wessel-Lied. På en annan syns ett antal böcker samt en dödskallesmyckad nazistmössa. På en tredje visas vapengömmorna upp, med några äldre kulsprutepestoler i centrum. Expressens journalister lämnade över delar av materialet till polisen strax innan publiceringen. Polisen lär ha känt sig pressad och valde att ingripa omedelbart för att inte se ut som om de blev tagna på sängen av Expressen. De grep Lundahl och flera andra inblandade i stiftelsen och stormade vapengömmorna. Dåvarande rikspolischefen Carl Persson informerade dessutom statsminister Tage Erlander (Expressen ibid.).

Det skrevs mycket om Lundahlaffären under några veckor efter "avslöjandet". Expressen avslöjade fler saker. Exempelvis publicerades ett flertal hot mot kända personer. En vid tiden välkänd litteraturdocent vid namn Bernhard Tarschys, som ofta deltog i teve och radio, hotades till livet av Lundahl genom ett brev som publicerades på Expressens förstasida den 12 maj 1965:

Nya avslöjanden om nazister: Dödsdom över känd jude. Expressen gör idag nya, häpnadsväckande avslöjanden om den svenska nazistligan. Det finns detaljerade planer på att massmörda judiska personer i Sverige och bränna deras kroppar efter mönster från Hitler-Tyskland.

(Expressen 12.5.65).

Expressen var inte blygsam. I en artikel dagen efter avslöjandet beskrivs hur utländska tidningar hyllade Expressens insats för att avslöja nazistligan. Engelska *Times* hade till exempel uppmärksammat nyheten i stor omfattning. En dag senare gjordes reklam för ett kommande reportage i Expressens söndagsbilaga, där de två reportrarna själva skulle berätta hur de gått tillväga. "Hur bar de sig åt? De berättar själva hur reportaget hade kommit till – i Söndagsexpressen. Ni som denna vecka följt K G Michanek och Eric Sjöqvists avslöjanden dag för dag – missa inte deras egen berättelse om deras reportage" (Expressen 14.5.65).

Veckan efter det första avslöjandet steg Expressens huvudkälla fram under rubriken: "Han är nazistligans baneman" (Expressen 19.5.65). Enligt reportrarna var en 25-årig köpman vid namn Göran Granqvist en av de viktigaste sagesmännen i avslöjandena kring nazistligan. Det betonades att Granqvist hade "judiskt blod i ådrorna" och att han länge arbetat på att spränga nazistligan. Formuleringarna i artikeln som presenterar Granqvist syftar till att bevisa hans tillförlitlighet som källa. Efter avslöjandet den 11 maj hade han rest till Tel Aviv i Israel av rädsla för repressalier. Granqvist hade nämligen själv varit aktiv inom Carlbergs stiftelse, men så småningom insett vad det var för en organisation och därefter arbetat för att avslöja den inifrån. Det var enligt tidningen också han som hade gett Expressen inspelade band med samtal mellan Lundahl och arabiska ambassadmän. I en något förvirrad bakgrundsbeskrivning kring Granqvist, konstateras att denne även dömts villkorligt för medhjälp till försök att smugla vapen till Algeriet (Expressen 19.5.65).

EXPRESSEN

VÄRDEBÅR 32 ÖRE • 2 för flera på
ONSDAGAR 20 ÖRE • på sig och jobbar

ONSDAGEN 12 MAJ 1965

202 nummer 191 • Tel: 0800 0812 48 25
För beställning • Tel: 0800 22 48 00

— den här /STING

EXTRA

Nya avslöjanden om nazisterna:

DÖDSDOM

över känd jude

C. S. CARLBERG'S STYRELSE

SWEDEN ASSOCIATION OF
STOCKHOLM

Judgment against the Honorable Bernhard Tarschys

Being to your Honorable activity, your connections to Israel and World Zionism, your intelligence, lies and war propaganda against USA, your destruction and subversion activities against Swedish culture and Nationalism and your treacherous propaganda for "the Jewish people" you are hereby

EXPOSED TO DEATH.

The Judgment will be executed as soon as possible.
You will not be permitted to appeal against this Judgment.

SVEA RIKE

LIGA NATIONAL DEPARTMENT OF SWEDEN

In the power of my authority

C. S. Carlberg
C. S. CARLBERG'S STYRELSE

• Detta är ett uttalande som uttrycker åsikterna hos Carlberg Styrelsen (Svea Rike) i Stockholm.
• Detta är ett uttalande uttryckt av Carlberg, på grund av att uttalandet uttrycker, var förklarade med Israel och världszionism, var intelligens, lögn och krigspropaganda mot USA, förstörande och subvertiva aktiviteter mot den svenska kulturen och nationella aktivitet mot svensk kultur och nationalitet och förtärliga propaganda för den jüdiska befolkningen är ett känd DÖDS DOM. Denna dom kommer att verkställas så snart som möjligt. Ni kommer inte att tillåtas att överklaga denna dom.
• Uttalandet är utfärdat av C. S. Carlberg, Svenska Styrelsen för Bernhard Tarschys är en av Sverige mest kända jüdiska kulturpersonligheter.

□ Expressen gör i dag nya, häpnadsväckande avslöjanden om den svenska nazistliga.

- Det finns detaljerade planer på att massutverka jüdiska personer i Sverige och bränna deras kroppar efter mönster från Hitler-Tyskland.
- I Expressens sensationella bevismaterial finns bl a en dödedom mot docent Bernhard Tarschys, känd från både TV- och radioprogram.
- Skriftsammande citat från ett hälsöste som judar presentation. Vi avslöjar också namnen på de — i sådana fall mycket kända — personer som höll talar på mötet.
- Bland de aktörer som meddeligen företagit är ett samband med statsminister Tage Erlander.

'Führern' tiger

□ Måstidningen "Führern", Björn Lundh, vägrar att säga uttalande under förhöret av länge ha utökat inte är nödvändigt. De fyra andra medlemmar i måstidningen var utökat när de tagt till tillståndspolisens högkvarter. De har gjort en del uttalanden. Straffet för hörsamhetsbrott, som det är friga om, är högt som det är högt till den fängelse.

□ Expressen kan i dag avslöja en viktig del program kända CE var nazisternas vapenprogram i Västerland län.

Måstidning presenteras på sidorna 6, 7, 8, 9, 19, 20, 21, 22, 23 och SISTA SIDAN —

EXPRESSEN I MORGON: NYA AVSLÖJANDEN!

Granqvist framträdde så småningom på en presskonferens i Tel Aviv och berättade om sina aktiviteter. Svensk polis förhörde honom även på plats i samband med att rättegången mot Lundahl och de andra i stiftelsen inleddes. Och så blev härvan allt rörigare. Lundahl anklagade Granqvist för att ha förfalskat bevis, Aftonbladet hävdade att bandinspelningarna som visade på spionverksamhet var förfalskade och uppgifterna från Expressen föll platt till marken. Bland annat fanns det inga spår av en stor vapengömma i Värmland, som det hade hävdats skulle finnas. Faktum är att de andra Stockholmstidningarna, främst Aftonbladet, Dagens Nyheter och Stockholmstidningen, förhöll sig skeptiska till affären hela tiden (Löow 1998a).

Nysvenska Rörelsens ledare Per Engdahl stödde på ett tidigt stadium polisens ingripande och sade sig inte vilja ha något att göra med några så kallade nazistligor i Stockholm (Expressen 12.5.65). Rättegången urartade och Expressens rapportering blev allt mer defensiv. Reportrarna och tidningsledningen höll fast vid att hela affären var sann trots ifrågasättanden från jurister, poliser och journalister. Den 27 maj bemöter tidningsledningen ifrågasättandena på förstasidan i en ruta rubricerad *Svar på förtal*. Man försvarar sig där mot alla angrepp.

Låt oss mycket kallt och nyktert summera vad faktiskt har hänt. Myn-digheter och allmänheten har fått titta in bakom de hittills stängda dör-rarna hos den Carlbergska stiftelsen. Stiftelsens roll som en hemlig propaganda- och konspirationscentral bör därmed vara slutspelad. Där-med är en fara, som kunnat bli ett hot till livet mot enskilda svenskar, undanröjd.

(Expressen 27.5.65, Nynazismen i dagsljuset)

Någon dag senare finns ett stort uppslag i tidningen där det konstateras att Sverige är en av världens fyra största nazistcentraler. Ett spindel nät med Sverige i mitten illustrerar tesen att Sverige är drivkraft i den nazistiska världskonspirationen. Som källa har man Armas Sastamoinen, reporter på tidningen Arbetaren. I kursiv text längst ned påpekas att illustrationen är ett försök att visa på omfattningen av nazisternas verksamhet och att endast ett urval gjorts från Sastamoinens texter, som "(...) kom Expressen tillhanda innan statsminister Tage Erlander i Moskva försökte bagatellisera avslöjan-det av stiftelsen C E Carlbergs verksamhet. På några punkter är Arma Sastamoinen därför rent visionär" (Expressen 23.6.65).

Lundahlaffären slutade pinsamt för Expressens del och lär ha skadat tidningens trovärdighet (enligt Niklas Ekdahl 1998). Det framkom ganska snart att huvudkällan Granqvist och den så kallade föhrern Lundahl var mer förvirrade än farliga. Med andra ord så grundlurade de Expressen. Syftet var att få uppmärksamhet för den stiftelse de tagit över efter Carlbergs död. Och de lyckades onekligen. De båda var kända som mytomaner på de flesta redaktioner. De två reportrarna på Expressen kände dock inte till dem och gjorde misstaget att behålla scoopet för sig själva. Om de hade talat med Expressens kriminalreportrar i tid hade de säkert fått reda på att uppgiftsläm-

narna inte var tillförlitliga (Löow 1998a). Affären fick effekter på landsorten: Mängder av människor ringde till sina lokala tidningar och tipsade om vapengömmor och nazister i skogarna. Flertalet redaktioner lyckades hitta en egen Lundahlvariant och få ihop en historia om traktens nazistliga.

Den rättsliga prövningen ledde knappt till några resultat. Hela historien föll samman som ett korthus. De flesta av dem som gripits i härvan blev helt friade och reste landet runt för att stämma tidning efter tidning för att ha publicerat deras namn på ett kränkande sätt. De fick ut stora summor i skadestånd, som de sedermera bl a öppnade porrklubbar i Stockholm för (Löow 1998a). Nynazismen försvann därefter under flera år från mediernas agenda.

Lundahlaffären är känd inom Expressen än idag. Den nuvarande politiske redaktören Niklas Ekdahl försöker förklara bakgrunden:

Kvällspressen går hela tiden en balansgång där sensationer och dramatisering är viktiga inslag. Att affären 1965 blev så stor har sin bakgrund i att ämnet var hett just för Expressen, som grundades under kriget med främsta syfte att stå i opposition till nazismen och andra totalitära läror. Affären skadade tidningen. Man borde ha kollat upp storyn och inte överdrivit så mycket. Det blev ett olycksfall i arbetet, av en typ som bara inte får hända. Risken finns alltid att man hjälper nynazisterna genom att överdriva deras farlighet. Men det finns en avsevärd skillnad mellan Expressens och Aftonbladets hantering av NS-Stockholm. Aftonbladet gick betydligt längre genom att de ju faktiskt fabricerade hela historien. Expressen på sin tid borde ha kollat storyn, men reportrarna riggade i alla fall inte upp vapen själva.

(Intervju med Ekdahl, september 1998)

1980-tal och 1990-tal med BSS och VAM

Kring 1980 uppmärksammades en ny nazistisk organisation, *Bevara Sverige svenskt* (BSS), i massmedierna. Rykten kring organisationen började att florerat med fokus på dess hemliga ledare och stora nätverk. I verkligheten hade organisationen aldrig mer än 300 medlemmar (Löow 1998a). Ett möte i Södertälje med medföljande bråk mellan BSS-anhängare och motdemonstranter intensivbevakades av journalister. Ledarna för BSS, som var iklädda huvor, avslöjades med rätta namn med följd att de sparkades från sina respektive arbetsplatser. Dessa händelser används än idag inom nazistiska kretsar som bevis för det etablerade samhällets förföljelse av dem själva och deras avvikande åsikter.

BSS var till en början en kampanjorganisation med syfte att få till stånd en folkomröstning om invandringen. Det var BSS som myntade begrepp som "ekonomisk flykting" och "bidragsturist" (Löow 1998a). Ord som varit vanligt förekommande sedan dess. BSS radikaliserades efter avslöjandena i massmedierna, men blev aldrig stora.

Nyheter kring nynazism och rasism dök återkommande upp under hela 1980-talet. Elva år efter fokuseringen på BSS uppmärksammade massmedierna vad de uppfattade som en ny nazistisk organisation på framväxt i Sverige, *Vitt Ariskt Motstånd* (VAM). Avslöjandet om VAM kom i ett Aktuellt-inslag i teve under vintern 1991 som följde på ett antal utrikesinslag kring nynazistiska rörelser i omvärlden, bland annat i Tyskland. VAM fick stå för den svenska nynazismen. Ett antal faktorer låg bakom fokuseringen på VAM. För det första den omnämnda nyhetsserien kring nynazism i Europa. För det andra att VAM redan var ytligt känt av journalisterna, främst sedan demonstrationer på Karl XII:s dödsdag den 30 november hade ägt rum.

Dramaturgin i nyhetsberättelsen om VAM har studerats av sociologen Birgitta Löwander vid Umeå universitet, som konstaterar att det fanns en konflikt mellan polisens och nyhetsredaktionernas definitioner av organisationen. Polisen framställde VAM som en i huvudsak liten, kriminell organisation. Journalisterna skildrade den som en ideologisk terroristgrupp. Den senare definitionen var delvis en följd av att VAM utgjorde en del av en nyhetsserie. Flera massmedier övergick dock så småningom till polisens definition, bland annat beroende på de många åtal som vilade på VAM:s medlemmar för kriminell verksamhet. Berättelsen upplöstes genom polisens försäkran att de hade allt under kontroll (Löwander 1997). VAM hade då länge fått personifiera den svenska nynazismen och fått utgöra motorn i en internationell rörelse.

Utrustade med rasideologi, brunskjortor och andra yttre igenkännings-tecken blev de själva symbolen för rasism. Deras inbrott i vapenförråd kunde tolkas som överlagda förberedelser för raskrig. Fokuseringen på VAM var effektiv ur produktionssynpunkt och erbjöd all tänkbar dramatik och kunde användas för att etablera en common-sense-logik om högerextremism och terrorism.

(Löwander 1997, s. 90)

Efter teve-Aktuelltinslag startade en reaktion ute i landet. Många redaktioner blev uppringda av traktens lokala VAM-are som ville träda fram och de flesta av dessa fick också den uppmärksamhet de sökte; iklädda svarta huvor någonstans ute i skogen visades de upp på bild. Historikern Lööw pekar bland annat på den uppmärksamhet som gavs åt VAM i Lönsboda. Första gången denna påstådda avdelning dök upp var i radions Dagens Eko genom en VAM-are som berättade om alla han skulle ta livet av. Dagspress och television följde efter och gjorde spektakulära inslag och artiklar med den storväxte och tatuerade VAM-aren i centrum.

Problemet var att mannen satt på en vårdanstalt för unga missbrukare och att han i stort sett hittade på alltsammans. Faktum är att VAM inte existerade som organisation; den var endast en massmedial konstruktion (Lööw 1998a). Det fanns några små grupperingar med andra namn, dock ingen övergripande organisation. Den nynazistiska rörelsen var ganska liten. Möjligen bidrog vissa medier till att nya kontakter och en organisation började träda fram.

På många av de orter där det framträdde personer som sade sig representera VAM, finns det ännu idag etablerade VAM-organisationer. Om man talar med dem, säger de att de alltid har varit rasister men att det först är på senare tid de förstod att det fanns fler som dem själva som engagerade sig och att det var dags att organisera sig. De hade kanske fått kontakt ändå, men medierna gjorde att det gick snabbare (Löow 1998a).

Under hela 1990-talet har rasistiska dåd uppmärksammats då och då. Fokuseringen på nynazism har dock varit särdeles stark åren 1997 och 1998 genom de händelser som är bakgrund till denna rapport. Som helhet ger föregående tillbakablick en hel del argument för att historien går igen. Massmediernas skildringar av nynazism och nynazister tycks följa samma mönster genom åren. Nynazismen är ingen ny företeelse för 1990-talet. Massmedierna har på olika sätt rapporterat om den under hela efterkrigstiden. Utifrån den historiska tillbakablickens märks dock att rapporteringen varierat kraftigt i omfång. Pressen, främst representerad av tabloiderna, som står i fokus för denna rapport, rapporterar inte kontinuerligt. En eller några händelser med nynazism inblandad leder ofta till starkt pådrag under en kortare tid. Därefter försvinner nynazismen helt från medieagendan. En radikal förändring har också skett i det svenska massmedielandskapet sedan något decennium tillbaka. En förändring som får effekter på olika sätt.

ANALYS: BILDER AV NYNAZISTER OCH NYNAZISM

I denna del görs ett kvalitativt nedslag i de presstexter som samlats kring de händelser som intensivbevakades av massmedierna 1997-98. En sökning på Internet genom pressarkiven *Mediearkivet* och *Presstext* gav ett digert material, sammanlagt flera hundra artiklar där de fyra tidigare beskrivna händelserna behandlades.

De tidningar som har använts som underlag för textanalysen är Aftonbladet, Göteborgsposten, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Expressen. Med andra ord både kvälls- och morgontidningar. På grund av projektets art och begränsningar bör det ännu en gång betonas att analysen inte har något generaliserande syfte. Syftet är att påvisa vissa stereotyper, berättargrepp, teman och föreställningar i pressmaterialet. Något som kan generera vidare diskussion och forskning. De stereotyper, föreställningar och teman som vi tycker oss finna i materialet har naturligtvis samband med den medielogik som diskuterats. Samtidigt är det viktigt att betona ämnets komplikationsart – de bilder som kommuniceras genom massmedierna behöver inte nödvändigtvis vara falska eller sanna. Men de finns där och behöver lyftas fram till ytan för vidare analys och jämförelse med forskningen och det empiriska materialet på området.

Analyserna omfattar inte fotografiska bilder eller layout, då dessa element inte varit tillgängliga. Avslutningsvis problematiseras analysen och den tidigare historiska jämförelsen med ett antal frågor som öppnar för vidare exkurser.

Den demoniske Führern

Här finner vi stereotyper som fokuserar den ideologiska och intellektuella övertygelsen hos nynazisterna. Det är inte ovanligt att epitetet Führer används för att befästa bilden av en modern Hitlerfigur. Epitetet användes till exempel i Expressen för att beskriva ledaren bakom den påstått planerade nazistiska statskuppen 1965. Den ideologiska övertygelsen kopplas samman med våld och terror, vilket gör att stereotypen gränsar mot den våldsdyrkande terroristen. I Aftonbladets publicering av dödshoten mot Cassel och Pascalidou, poängteras också den starka politiska och ideologiska bakgrunden. I en retoriskt kraftfull inledande artikel om hotet mot Cassel, konstateras att det är en "(...) extremt våldsam terrorgrupp" som står bakom hoten (Aftonbladet 14.1.98, *Dödshot mot polischefen*). Vidare berättas att målen för terrorgruppen *NS-Stockholm*, är att slå ut ideologiska motståndare genom hot och brutal misshandel.

I jämförelse med Expressen-affären 1965 finns det mängder av paralleller i berättarstil och innehåll. Liksom då ingår kändishot och det förmedlas att rörelsen bakom dessa är stark och militant. Liksom då hänvisas även till en

anonym källa, den här gången till en person i utkanten av högerextrema kretsar. Tidningarna själva blir dessutom väldigt synliga i sin roll, först som avslöjare och sedan som ensam demokratisk motkraft mot nynazismen. I Expressen 1965 tog redaktionsledningen direkt ställning för sina reportrar när deras avslöjanden började knaka i fogarna. På samma sätt ställde sig Aftonbladets ledning bakom sin nazistavslöjande reporter mer än trettio år senare. På både nyhets- och ledarplats svartmålades åklagarsidan medan reporterns advokat gjordes till hjälte. I en ledare framstår snarast statsåklagaren Nils-Eric Schultz som nynazisternas vänstra hand med syfte att: "(...) snäva in gränserna för tryckfriheten" (Aftonbladet 3.6.98, *ledare*).

En variant av den intellektuelle naziststereotypen utgör doktorand-fallet vid Umeå universitet. Detta blev självklart utifrån det faktum att den doktorand som anordnade föreläsningen för nynazisten, befann sig i en akademisk och intellektuell miljö. I en artikel i Dagens Nyheter redovisas också doktorandens akademiska bakgrund och arbete; en ung kvinna som hade påbörjat sina studier vid Uppsala universitet och som tagit sin kandidatexamen med bland annat filosofi, idéhistoria och sociologi i Umeå. Och som ursprungligen inriktat sig mot kultursociologi, men sedermera skiftat inriktning mot nazismen: "Min forskning går ut på att studera modern nazistisk ideologi och ställa den mot den rådande demokratiska ideologin i Sverige och hur den återspeglas i den svenska lagstiftningen" (Dagens Nyheter 22.12.97, *Matti ångrar inte smusslet*).

Det fanns många element i Umeå-historien som gjorde det till en stor nyhet, bortsett från händelsen i sig. För det första är hon akademiker; hon representerar en grupp som sällan träder fram i massmedierna som nynazister. För det andra är hon kvinna, något som inte är lika vanligt förekommande när massmedier rapporterar om nynazism. Dessutom bad hon inte om ursäkt för den föreläsning hon anordnat vilket gjorde att hon framstod som en övertygad nynazist själv, något som stärktes av att hon och den nynazistiske föreläsaren sedermera blev ett par.

Att hon hanterade händelsen genom att inte be om ursäkt direkt inför massmedierna, gjorde att affären eskalerade oavbrutet. Förnekelse och bortförklaringar accepteras sällan av massmedierna. Doktoranden vägrade att avslöja sin egen politiska övertygelse, vilket ökade misstankarna om att hon själv var nynazist. Om hon direkt hade gjort avbön offentligt hade hon troligen förlåtits, något publicisten Svante Nycander konstaterade i en upprörd debattartikel kring fallet, där han poängterar åsikts- och forskningsfriheten (Nycander, 1998).

När det gäller firandet av Kristallnatten och Brottbyskonserten syns inte de ideologiskt övertygade nynazisterna lika tydligt i materialet. Men de finns där också, bland annat i en intervju som gjorts med en arrangör bakom Brottbyskonserten. Bilden balanserar dock här mellan folkölsdrickande skinnskalle och övertygad nynazist. I ena stunden omnämns intervjupersonen som en gänglig, kortklippt grabb och framstår som aningen korkad. I andra stunden förnekar han Förintelsen och blir ideolog (Dagens Nyheter 28.1.98, *Det är fel att gasa ihjäl judar*).

Den ideologiskt övertygade nynazisten liknar oftast en demon. Demoniseringen omöjliggör dialog, då demonen betraktas som så farlig att dess ord kan omvända människor till nynazismen.

Den folkölsdrickande skinnskallen

En ganska vanlig bild av nynazister är den som visar upp dessa som unga, förvirrade och oftast berusade skinnskallar. Den folkölsdrickande skinnskallen ger ett ointelligent intryck i stark kontrast till den ideologiskt övertygade varianten. Sociologiska förklaringsmodeller är vanliga i samband med denna typ: skinnskallen sägs ha haft en dålig uppväxt med frånvarande föräldrar, mobbning i skolan och som följd dåligt självförtroende. Informationsinsatser och olika sociala lösningar brukar framkomma som förslag på åtgärder. ”De få som ger sig ut och slåss för att fira Kristallnatten när man kanske inte, eftersom de uppenbarligen har mycket låg intelligens” (Aftonbladet 24.11.97, *Stora mängder dynga på Internet*).

Det finns också tydliga kopplingar mellan ung ålder och nynazism i denna stereotyp. I en artikel kring en rättegång som följde efter Brottbyskonserten tydliggörs detta. Journalisten redogör inledningsvis för den bild hon hade innan rättegången av hårda och aggressiva nynazister. Denna bild ställs sedan i kontrast mot de två som står åtalade:

18-åringarna är inte särskilt mångordiga när de ska förklara vad som hänt. De hade bara hängt med kompisar till konserten. Jo, nog kände de till att musikgrupperna hade rasistiska budskap och visst kunde de ha gjort nazisthälsning, men det var sånt tryck i publiken. Men de är inte rasister, inte innerst inne. Den ene oroar sig för hur det går för hans hundar om han blir häktad. Den andre skruvar på sig när han berättar om sina äldre kamrater och det dåliga ölsinnet som dragit in honom i så många besvärligheter. Han vill åka hem till mamma och försöka starta ett nytt liv igen.

(Dagens Nyheter 24.1.98, Skakade ynglingar i nazisträttegång)

Den våldsdyrkande terroristen

Som kontrast och ett komplement till bilderna av de ideologiskt övertygade nynazisterna och de folkölsdrickande skinnskallarna finns en tredje stereotyp: den våldsdyrkande terroristen. Denna figur är mer hängiven åt våldshandlingar än åt ideologiska manifestationer. Han, för det handlar bara om män, är till skillnad från skinnskallen psykiskt störd och farlig. ”Jag tror att de här killarna är exponenter för grymhet och sociala faror karakteristiska just för vår tid. De är våldsdyrkande och av allt att döma personlighetsstörda offer för det socialt splittrade, postindustriella, medieterrorsamhället” (Aftonbladet 97.11.11, *Våldsdyrkare – inte nazister*).

Vidare finns kopplingar till Internet och andra nya massmedier, som genom sitt utflöde är med och skapar dessa våldsdyrkare. I artikeln ovan jämförs de nya massmedieeffekterna med radions och högtalarnas på Goebbels tid.

Den världsomspännande konspirationen

I de bilder som ges av den svenska nynazismen ingår ofta fördjupningar kring de nätverk som denna påstås ingå i. Överlag pekas det ofta på stora och välorganiserade nätverk med internationell koppling. I Aftonbladets beskrivning av *NS-Stockholm* hänvisas redan i första artikeln, där hotet mot Cassel publiceras, till ett omfattande nätverk. *NS-Stockholm* sägs vara en nybildad organisation, men namnet har funnits i spridda kretsar i flera år. Medlemmarna sägs samarbeta med andra militanta grupper som *National-socialistisk Front* och *Gula Korset*. *NS-Stockholm* sägs omfatta en femtio man hård kärna. (Aftonbladet 14.1.98, *Dödshot mot polischefen*).

Vid rättegången mot dels Aftonbladets reporter, dels de nynazister som stod bakom hoten, visade det sig att Sveriges främsta expert på nynazistiska rörelser, historikern Helene Löow, inte kände till *NS-Stockholm* överhuvudtaget. Däremot konstaterade hon, att det finns andra nynazistiska grupperingar i Sverige och dessa har ökat i antal på 90-talet (Göteborgsposten 2.7.98, *NS-Stockholm finns inte*, se även Löow 1998c)

Aftonbladet var partiska i sin behandling av *NS-Stockholm* och hotbilderna, vilket bland annat en innehållsanalys visat på (Palm 1998). Samma sak gällde uppenbart bevakningen av rättegången mot tidningens egen reporter. Aftonbladets referat av experten Löows anförande skiljer sig radikalt från Göteborgspostens. I den förra negligeras Löows konstaterande att *NS-Stockholm* var okänt. Och fokus läggs istället på de andra spridda organisationer som trots allt finns inom den nynazistiska rörelsen (Aftonbladet 2.7.98, *När blir en grupp nynazister farlig?*)

Konspirationstanken är inte ny. Den fanns till exempel klart uttalad i Expressens rapportering 1965 om Carlbergiska stiftelsen, som sades utgöra ett av världens centrum för nynazismen. Samma sak skedde under den så kallade hakkorsepidemin, där Nysvenska Rörelsens ledare Per Engdahl utpekades som spindeln i nätet.

Informationsproblem?

Vad ligger bakom nynazismen? Detta är en fråga som knappast besvaras i en handvändning, om man frågar en forskare inom forskningsfältet nynazism. Komplexa sociala, historiska, ekonomiska och kulturella samband gör fältet svåröverskådligt. I nyhetsrapporteringen måste man tyvärr bortse från detta förhållande. Journalisterna drivs inte sällan av en medielogik som kräver förenklingar och tillspetsningar och modeller som är logiska och därmed förstaeliga för publiken. Med detta inte sagt att de förklaringar som erbjuds i massmedierna är felaktiga, men förenklade och förstärkta i olika grad.

En modell som återkommer gång på gång i de kommentarer som finns i pressmaterialet, är bristande information som bakgrundsorsak till nynazismen som fenomen. Nynazisterna är med andra ord oupplysta och oinformerade. Rationella lösningar enligt denna modell är att exempelvis satsa på mer historieundervisning, informationskampanjer och liknande insatser. Den

bristande kunskapen om Förintelsen hos yngre generationer antas leda till att nynazistisk propaganda får effekt.

Spridningen av nynazistisk propaganda är central. Och mediernas roll som informations-spridare i nynazismens intresse, behandlas ofta av medierna själva. Intresset läggs dock i huvudsak på andra medier än pressen, framförallt Internet och skivor med så kallad Vit makt-musik. Kopplingen till Internet är intressant av flera skäl. För det första bör det betonas att det är ett faktum att Internet har gett extremistiska rörelser ökad möjlighet att organisera sig. Vid sidan av detta faktum är också nya medier typiska angreppsmål för traditionella medier. Det brukar talas om mediepanik, i meningen den etablerade omvärldens oro för ny medieteknik, som ofta påstås leda till moraliskt förfall (Burnett, Esaiasson & Reimer 1985). Det finns ett mönster som de flesta medier tycks följa där de inledningsvis beskrivs som farliga av bland annat traditionella massmedier, med följd att en debatt inleds kring reglerings- och censurfrågor. I Sverige inrättas exempelvis en ny lag i oktober 1998 som reglerar rätten att använda andras personnamn på Internet. Så småningom sker någon form av upplösning och det nya mediet tar sin plats bland de gamla.

I en artikel i Aftonbladet pekas det på Internet som drivkraft bakom nynazismens framväxt. Detta genom att det sprids okunskap genom nätet: "(...) påståenden, pladder, vidskepelse, rasistpropaganda och diverse tips som kallas för information" (Aftonbladet, 24.11.97, *Stora mängder dynga på Internet*). I samma artikel konstaterar skribenten att den informationskampanj om Förintelsen som iscensattes av Göran Perssons regering för det goda med sig att den kanske når en tredjedel av de skolelever som är vilsna, upplysta och förvirrade.

En ledare i Dagens Nyheter använder en liknande förklaringsmodell. För ledarskribenten är lösningen skola och upplysning. I sitt resonemang går man långt i sin tilltro till rationella argument och historieundervisning: "Har de glömt historien? Om ungdomar kunde sin historia skulle nynazismen vara otänkbar" (Dagens Nyheter 11.11.97. *ledare*). I brödtexten redovisas historiska fakta om Kristallnatten i Tyskland 1938 samt kring antisemitismen och Förintelsen. Polisens passiva roll gentemot demonstranterna kritiserar relativt blygsamt. Istället läggs ansvaret för nynazismen på skolans lärare, där roten till det onda antas befinna sig. "Om lärarna i historia och samhällskunskap fullgjort sitt uppdrag borde en demonstration till minnet av Kristallnatten vara otänkbar, annat än som sorgetåg" (Dagens Nyheter *ibid.*).

Olika massmedier och olika bilder av nynazism

Det ligger en avsevärd risk i att använda begreppet *massmedier* och sedan koppla samman detta med vissa karakteristika. Det finns stora skillnader mellan hur exempelvis kvälls- och morgonpressen skildrar nynazister och nynazism. På samma sätt som det finns avsevärda skillnader inom de olika massmedierna. Olika avdelningar och genrer arbetar på olika sätt.

I nästa steg bör det tilläggas att medieinnehållets effekter på mottagare och opinionsbildning inte heller är möjlig att generalisera. Massmediernas allmänna makt över opinionen är relativ och beror på flera faktorer. Det är viktigt att inte överdriva massmediernas betydelse och negligera andra sociala institutioner och deras påverkansförmåga (Hadenius 1997:129ff). Detta skrivet som reservation att beskrivningen inte syftar till att påvisa att det är massmedier som ensam styr samhällsutvecklingen. Nynazismen är inte en medial konstruktion, men massmedierna har en central roll för den bild allmänheten har av nynazister och nynazism.

AVSLUTNING: ÖPPNA FRÅGOR

För att ett demokratiskt samhälle som Sverige skall förbli demokratiskt, brukar det inte utan viss rätt hävdas att det krävs fri, snabb, saklig och trovärdig kommunikation mellan myndigheter, medborgare och medier. Massmediernas roll i krislägen är fundamental som kanal och aktör. Detta gäller i allra högsta grad de föreställningar av extrema politiska rörelser som ges i dessa. Vilka eventuella problemställningar bör massmedier och journalister vara medvetna om när de ska hantera nynazism i sina artiklar och inslag?

Vi vill som avslutning peka på några centrala frågeställningar och problemområden.

Journalistik och forskning – skilda världar?

Finns det en konflikt mellan journalistik och forskning när det gäller nynazism och annan politisk extremism? Två svenska historiker, Broberg och Tydén (1998), hävdar detta och beskriver exempelvis i en essä hur den svenska steriliseringspolitiken blev en världsnyhet och ett massmedialt avslöjande trots att historiker skrivit avhandlingar i frågan flera år tidigare. Journalisterna gjorde kopplingar till nazismen och satte dess idéer i samband med den svenska socialdemokratin. Historikerna menar att den komplicerade och kontroversiella frågan blev förvrängd, förenklad och politiserad genom medielogiken och dess tendens till förenklingar och dramaturgi. Men de lägger inte hela skulden på massmedierna – ansvaret är naturligtvis dubbelt. Forskarna hade helt enkelt inte lyckats kommunicera sina resultat, vilket gjorde banan öppen för massmedierna och deras mekanismer.

Parallellerna mellan detta område och de bilder av nynazism som står i fokus för denna rapport är självklara. Båda områdena inbegriper historiska och starkt kontroversiella element (om nyare fascismforskning, se Dahl och Mithander 1998). Broberg och Tydén använder sig av Bourdieus *Om televisionen*, som är starkt kritisk till mediernas – främst televisionen som negativ förebild – utveckling, för att förstå vad som skedde. ”Massmediekarusellen 1997 gav hur som helst en rad exempel på effekterna av just den journalistiska logik Bourdieu velat blottlägga: brådskan, förenklingarna enligt på förhand givna tolkningsramar, rundgången, manipulationerna” (Broberg & Tydén 1998).

Det finns flera andra områden där forskarnas och journalisternas verklighetsbeskrivningar går isär. Låt oss peka på två brytpunkter. I massmedierna beskrivs, som vi tidigare sett, den typiske nynazisten ofta som socialt missanpassad och patologisk (mot bakgrund av traumatiska barndomsupplevelser). Men inga empiriska belägg redovisas som styrker denna verklighetsuppfattning. Den blygsamma forskning som har genomförts inom området visar snarare på motsatsen. Den typiske nynazisten beskrivs där som en helt vanlig människa, vare sig dummare eller sjukare än andra människor (se Gardell 1998a, Gardell 1998b, Löow 1998b och c). I sin senaste kartläggning

av den svenska nynazismen i vår tid, konstaterar Lööw att: "När det gäller de svenska aktivisterna är det svårt att generalisera eftersom materialet är magert. Men några allmänna iakttagelser kan ändå anges: det tycks till exempel som om det sällan är socialt utslagna – även om det givetvis finns sådana som är det; i den mån att de inte är arbetslösa har de ofta vanliga arbeten eller studerar" (Lööw 1998c, s. 217).

En annan väl etablerad journalistisk tes som ifrågasätts av vissa forskare är den att 1990-talet är "ett nytt 30-tal". Såväl svensk som internationell forskning har varnat för denna tendens att pressa in dagens verklighet i 30-talets tolkningsmönster. Vissa forskare hävdar tvärt emot att 1980- och 90-talens nynazism och högerextremism är av ett annat slag än mellankrigstidens. Visst finns det vissa historiska paralleller och stilmässiga likheter, men på det ideologiska planet finns stora skillnader. 1930-talets nazism var grundad i en nationalistisk ideologi där den nationella solidariteten var det viktigaste. 1980- och 90-talens nynazism är internationalistisk: all solidaritet definieras först och sist utifrån ras. Man är "rassocialister" snarare än "nationalsocialister" (se Lööw 1998c).

Nya politiska partiformer har också dykt upp under 1980- och 90-talen, bland annat den franska och belgiska *Nationella fronten*, de tyska *Republikanerna*, österrikiska *FPÖ* samt danska och norska *Framstegspartier*. Dessa partier verkar inom det parlamentariska systemet, har inga territoriella krav och är snarare nyliberaler än klassiska fascister, som önskade statliga ingripanden på det ekonomiska området. Statistik visar att det inte heller i första hand är de som drabbas av arbetslöshet och utslagning som dras till högerextrema värderingar, utan andra grupper (Merkel & Weinberg 1997).

Historikern och kulturskribenten Henrik Berggren hävdar samtidigt att den svenska forskningen om nazismen har hämtat drag från det journalistiska fältet – forskarna arbetar huvudsakligen som avslöjande journalister. Svenska nazistforskare har ofta inriktat sig på kartläggning av grupper, rörelser och personer snarare än idé- och föreställningsvärldar. Det mesta finns skrivet inom en moralisk diskurs med syfte att kartlägga och fixera syndaregister. Ofta handlar det om att namnge svenska nazister, pronazister och protyskar. Svenska nazistforskare tycks ha svårt att överge rollen som privatdetektiver och avslöjande journalister. De biter sig alltför ofta fast i arkiven på bekostnad av den intellektuella analysen och det historiska tolkningsarbetet, enligt Berggren (Dagens Nyheter 16.12.96 *Elitens mörka tankar: Om nazismen hos den svenska överklassen*).

Uppmärksamhet eller inte uppmärksamhet?

Internationella studier har visat att överlag får nynazister och rasister stor uppmärksamhet i medierna. Brittiska forskare har också visat att rapporteringen sällan gör någon tydlig åtskillnad mellan nynazistiska och antinazistiska demonstranter vad gäller politisk stil och förhållande till demokratins spelregler (Löwander, 1997 s. 55). När det gäller specifikt invandrar- och flyktingbilder i massmedierna är kontrasterna däremot tydliga. Svenskar

ställs mot invandrare, som får utgöra *de andra*. Detta är knappast ett medvetet val av journalister, utan ett resultat av ett rutinmässigt användande av medielogik i redaktionella miljöer. Att lyfta fram olikhet och kontrast är självklart i medielogiken (Brune, 1998).

Ny kvantitativ forskning kring pressbilder av invandrare och flyktingar, som tematiskt hamnar i ett gränssnitt till denna pilotstudie, visar att dessa förändrats en hel del de senaste tjugo åren (Löwander, 1997; Brune, 1998). På 70-talet skildrades ofta invandrare med sympati och de fick själva komma till tals. På 90-talet har konfliktmönstren förstärkts. Idag behandlar dagspressen oftare problem med brottslighet och känslostarka enskilda utvisningsärenden. Invandrarna kommer dessutom alltmer sällan till tals. Detta samtidigt som texter med anknytning till invandrar- och flyktingfrågor ökat tre- eller fyrafalt sedan 1976 (Brune, 1998). Invandrare och flyktingar framstår alltmer som maktlösa och tallösa offer.

De nynazister som förekommer i vårt pressmaterial kommer inte heller till tals speciellt ofta. Något som följer det journalistiska mönstret: förutom journalisterna själva används oftast poliser, politiker och olika experter som källor i texterna. Det finns dock undantag. Doktoranden i Umeå intervjuas ett flertal gånger och ledarna för *NS-Stockholm* får komma till tals. Här ligger naturligtvis ett stort dilemma för varje enskild journalist. Ska politiska extremister alls få komma till tals? Leder uppmärksamheten och publiciteten till att nynazisterna kan öka sin anslutning? Framväxten av nynazistiska rörelser kan naturligtvis inte förklaras på ett så enkelt sätt; flera faktorer spelar in. Men kanske är det så att massmediernas fokusering på nynazismen är en central faktor bakom dess ökade attraktionskraft bland vissa ungdomar? Detta utgör i så fall onekligen en paradoxal situation för massmedierna.

Klyfta mellan medborgare och medier?

De stereotyper som används för att beskriva nynazism och nynazister kan ofta avfärdas av medborgare vid möte med konkreta nynazister som inte stämmer in i tolkningsmönstret. Politiseringen i binära enheter mellan vi och dem, svart och vitt – är den kontraproduktiv? Genomgående i pressmaterialet görs sådana uppdelningar. Aftonbladets reportrar ställs mot statsåklagare och demoniska nynazister, politiker ställs mot poliser och så vidare. Den polariserade dramaturgin kan eventuellt snarare förstärka än försvaga nynazismen som rörelse, något exempelvis den senaste tidens VAM- och BSS-historier är indikationer på.

Leder överdrifter till tystnad och bristande förtroende?

Gynnar massmedierna, genom att överdriva och inte kontrollera källmaterialet, den interna uppbyggnaden av nynazistiska rörelser? Misstag som begås kan i så fall bli ödesdigra. Efter Expressens Lundahlaffär 1965 försvann rapporteringen om nynazister i stort sett från medieagendan. Ett liknande mönster märks redan efter nynazismens besök på medieagendan

1997-98. Genom Lundahlaffären i Expressen 1965 och genom Aftonbladet-affären 1998 tappade vissa massmedier i trovärdighet. Och detta är naturligtvis mycket allvarligt. För vad händer om nynazismen växer sig stark på riktigt – litar medborgarna på massmedierna då? Det finns en uppenbar risk att mediernas publik slutar lyssna om skriken blir för höga.

Fortsatt forskning

Vi lever i en allt mer medialiserad värld. Vår omvärldsuppfattning är i mångt och mycket en medieprodukt. Hotbilder och förväntningshorisonter når oss via press, radio, teve. Vi finner det därför synnerligen viktigt att kritiskt granska just mediernas bilder av exempelvis politisk extremism. Både i dess "mjukare" (djurrättsaktivister etc) och "hårdare" varianter (nynazism etc.)

Utifrån vår pilotstudie är det inte möjligt att dra några säkra generella slutsatser om de svenska mediernas bilder och hantering av nynazism och annan politisk extremism: det empiriska materialet (tidningar) är för smalt. Vi hoppas dock att den skall inspirera till fortsatt forskning, både teoretisk och empirisk, på basis av vad denna studie presenterat. Vi efterlyser bl a komparativa studier, d v s studier som ställer frågor av typen: enligt vilka tolkningsmönster skildrar *olika* medier – press, radio, teve – politisk extremism? Är detta samma bilder och samma berättelser i alla medier? Om inte: på vilket sätt skiljer de sig åt? Några av de centrala frågorna för fortsatt forskning är: Hur skall samhället och medierna förhålla sig till rörelser som avviker och ifrågasätter "normala" demokratiska grundvärderingar? Vilka möjligheter har samhället till "självförsvaret"; d v s att "sätta stopp" för omstörtande eller "odemokratiska ismer och rörelser"? Hur skall medierna lösa sin speglade (nyhetsrapportering) och granskande samhällsuppgift när det gäller t ex nynazism? Är nynazismen att betrakta som en politisk rörelse eller som en generationsbetingad "revolt mot det bestående"? Och inför denna fråga blir mediernas beteende av vital betydelse; kan det t ex vara så att vissa medier genom sin dramaturgi och "action" vid speglingen av nynazism lockar till sig ungdomar och skapar en arena där ungdomar söker och hittar "likasinnade"? Och vad är det som händer på Internet i detta hänseende? Kan nynazism jämföras med veganism, plogbillrörelsen, trädskräp etc? Här finns som vi ser det mycket forskning att bedriva. Och slutligen; hur ser medierna/journalisterna själva på de skisserade frågorna? Den tidning som tar upp fenomenet ofta kan drabbas endera av negativa (särskilt prenumeranter vill läsa annat) eller positiva (bra att rida bålverk mot odemokratiska yttringar) effekter. Om fenomenet behandlas för sällan, kan nynazismen vinna mark i skymundan. Här vore det intressant, att i en studie ställa avsiktambition-policy mot utfall, d v s att intervjua redaktionsledningar/enskilda journalister och jämföra deras utsagor med den faktiska rapporteringen samt att naturligtvis också utvärdera hur rapporteringen tas emot av mediekonsumenterna.

SAMMANFATTNING

Det har skrivits och talats mycket om nynazism i svenska medier under åren 1997 och 1998. Debatten om nynazismens utbredning i Sverige, drivkrafter och statens roll i balansgången mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp har varit omfattande. Några massmedier har själva hamnat i centrum för debatten. Det hela inramades av ett par mycket uppmärksammade rättegångar där bland annat intellektuell öppenhet, journalistik och hets mot folkgrupp stod i fokus.

Vår SPF-studie är en pilotstudie av några svenska tidningars bilder av nynazism och nynazister. Med bilder avses de föreställningar som förmedlas genom vad vi vill kalla för massmediernas journalistiska kod. Med andra ord de stereotyper, teman, förklarings- och tolkningsmodeller som en medieanalys kan och bör lyfta fram. Studien är både historiskt tillbakablickande och samtidsrelaterad. Det innebär att vi dels ger en historisk översikt av hur några svenska massmedier har skildrat nynazismen, dels en samtidsanalys. Huvudsyftet med studien är att aktualisera och peka på de problem som medierna kan ställas inför, när det gäller det samhällseliga demokratiska uppdraget att spegla och granska en samhällsföreteelse som i grunden inte är demokratisk. Hur klarar man denna svåra balansgång? Det bör också sägas att det tidningsmaterial som vi analyserat och reflekterat omkring är begränsat; få tidningar är representerade och den löpande "vardagliga" nyhetsrapporteringen om händelser kring nynazismen har inte analyserats.

Studien är uppbyggd i fyra delar. I en första deskriptiv del fokuserar vi på fyra händelser som rönt stor uppmärksamhet i de svenska medierna under åren 1997 och 1998. För det första: de svenska nynazisternas firande av årsdagen av den s k Kristallnatten i Tyskland den 10 november 1938. En händelse som i de svenska medierna (felaktigt) påstods vara den första öppett antisemitiska demonstrationen i Sverige sedan andra världskriget. För det andra: föreläsningen, som hölls av en nynazist, vid universitetet i Umeå, inbjuden av en, vid lärosätet, anställd doktorand. För det tredje: nazistkonserter i Brottbys utanför Stockholm. Samt för det fjärde: dödshoten mot Stockholmspolisens informationschef Claes Cassel och den kända tevejournalisten Alexandra Pascalidou.

I en andra del gör vi en historisk tillbakablick på efterkrigstiden. Särskild tonvikt läggs här vid några händelser som väckte stor uppmärksamhet i massmedierna på 1960-talet – den s k hakkorsepidemin 1960 och den s k Lundahlaffären 1965. Den gången agerade kvällstidningen Expressen på ett sätt som har slående paralleller till hur kvällstidningen Aftonbladet agerat under senare år. Båda målar upp bilden av att Sverige står inför hotet av en nazistisk statskupp. Här tycks vissa samtida medier inte lärt sig av gårdagens rapportering utan upprepar okritiskt gamla berättargrepp.

I en tredje analyserande del försöker vi mera systematisk vaska fram och skärskåda de stereotyper och tolkningsmodeller som strukturerar tidningsmaterialets beskrivningar och tolkningar av nynazismen/nynazisten. Vi

pekar här på rollfigurer och hotbilder som den "demoniske Führern"; den "folkölsdrickande skinnskallen"; den "våldsdyrkande terroristen" samt den "världsomspännande konspirationen". Vi finner här en rad slående likheter med och upprepningar från 1960-talets mediebilder av nynazismen. Det tycks ofta vara frågan om samma berättargrepp och samma tolkningsram som reproduceras gång på gång. Vi diskuterar, utan att ge något klart svar, huruvida detta återkommande tolkningsmönster hänger ihop med att nazismen som rörelse upprepar klassisk stil, eller om det är så att vissa medier okritiskt tar över gamla tolkningsmodeller och kända berättargrepp. Eller är det så, att man berättar om nynazismen på ett sätt, som man *tror* svarar mot publikens förväntningar? Här vill vi åter understryka att det självfallet är mediernas uppgift att rapportera om faktiska händelser och störningar – ibland med våldsinslag och av rent brottslig karaktär – som iscensätts i samhället av extrema grupper, bl a av nynazister.

En avslutande del ställer vi ett antal "öppna frågor" om svensk journalistik och politisk extremism som, hoppas vi, skall inspirera till fortsatt forskning och fortsatt diskussion. Några av de centrala frågorna för fortsatt forskning är: Hur skall samhället och medierna förhålla sig till rörelser som avviker och ifrågasätter "normala" demokratiska grundvärderingar? Vilka möjligheter har samhället till "självförsvår"; d v s att "sätta stopp" för omstörtande eller "odemokratiska ismer och rörelser"? Hur skall medierna lösa sin speglade (nyhetsrapportering) och granskande samhällsuppgift när det gäller t.ex. nynazism? Är nynazismen att betrakta som en politisk rörelse eller som en generationsbetingad "revolt mot det bestående"? Inför denna fråga blir mediernas beteende av vital betydelse; kan det t ex vara så att vissa medier genom sin dramaturgi och "action" vid behandlingen av nynazism lockar till sig ungdomar och skapar en arena där ungdomar söker och hittar "likasinnade"? Vad är det som händer på Internet i detta hänseende? Kan nynazism jämföras med veganism, plogbillrörelsen, trädskräp etc? Här finns som vi ser det mycket forskning att bedriva.

Slutligen; hur ser medierna/journalisterna själva på de skisserade frågorna? Den tidning som tar upp fenomenet ofta kan drabbas endera av negativa (särskilt prenumeranter vill läsa annat) eller positiva (bra att rida bålverk mot odemokratiska yttringar) effekter. Om fenomenet behandlas för sällan, kan nynazismen vinna mark i skymundan. Här vore det intressant, att i en studie ställa avsikt-ambition-policy mot utfall, d v s att intervjua redaktionsledningar/enskilda journalister och jämföra deras utsagor med den faktiska rapporteringen samt att naturligtvis också utröna hur rapporteringen tas emot av mediekonsumenterna.

SUMMARY

Images of neo-Nazism in some Swedish newspapers by Conny Mithander and Jesper Falkheimer

In the first, descriptive part, we focus on four events that received considerable attention in the Swedish media during 1997 and 98. Firstly, Swedish neo-Nazis celebrated the anniversary of "The Night of Broken Glass" that occurred in Germany on November 10, 1938. The Swedish media claimed (erroneously) that this was the first openly anti-Semitic demonstration in Sweden since the Second World War. Secondly, a lecture was held by a neo-Nazi at Umeå University; he had been invited to speak by a university-employed pre-doctoral fellow. Thirdly, a neo-Nazi concert was held in the town of Brottbý outside of Stockholm. And fourthly, death threats were made against Stockholm Police Department Information Director, Claes Cassel, and against well-known television journalist Alexandra Pascali-dou, who is of immigrant descent.

In the second part of the study, we provide a historical overview of the post-war period in Sweden. Emphasis is put on several events that were given great attention by the mass media during the 1960s: the "Swastika epidemic" in 1960 and the "Lundahl affair" in 1965. In the case of the "Lundahl affair", the evening paper *Expressen* reacted in a way that is strikingly similar to the evening paper *Aftonbladet's* approach of recent years. Both paint a picture in which Sweden is on the brink of a Nazi coup d'état. It would seem that certain contemporary media have failed to learn from yesterday's reporting, but instead uncritically reiterate old story-telling devices.

In the third, analytical part, we try to systematically sort out and examine the stereotypes and interpretative models that structure the descriptions and interpretations of neo-Nazism/neo-Nazis found in the newspaper material. In this regard we are able to point out portrayed characters and threats such as the "demonic Führer", the "beer-drinking skinhead", the "violence-worshipping terrorist" as well as the "world-wide conspiracy". We find a number of striking similarities with and reiterations of the media images of neo-Nazism from the 1960s. It often seems to be a question of repeated reproductions of the same story-telling devices and interpretative frameworks. Without providing any clear answers, we discuss whether this reoccurring pattern of interpretation might be tied to the fact that the neo-Nazi movement tends to repeat its classic style, or whether it has more to do with the fact that certain media uncritically recycle old interpretative models and well-know story-telling devices. Or is it perhaps the case that the media describe neo-Nazism in a way that they think corresponds to the public's expectations? At this point, we want to stress that it is clearly the duty of the media to report on actual events and disturbances – some of them characterised by violence and criminality – that are staged in our society by groups of extremists, among others by neo-Nazis.

In the fourth and final part, we pose a number of "open questions" about Swedish journalism and political extremism. It is our hope that these questions will stimulate future research and further discussion. For future research, some of the most important questions are: How should society and the media approach movements that stray from and question "normal", basic democratic values? How can society "defend itself", that is, "put a stop to" overly subversive or "undemocratic -isms and movements"? How should the media carry out their social mission to mirror (news reports) and scrutinize world events when dealing with, for example, neo-Nazism? Should neo-Nazism be viewed as a political movement or as a generation-dependent "revolt against the establishment"? This question points out the vital importance of media behaviour: Is it possible that certain media – through their dramaturgy and portrayal of "action" when mirroring neo-Nazism – attract young people and create an arena in which young people can seek out and find "kindred spirits"? And what is happening on the Internet in this light? Can neo-Nazism be equated with veganism, the ploughshare movement or the tree huggers, etc? We think there is much research to be done here.

But finally: How do the media/journalists themselves view and answer the above questions? Newspapers addressing the neo-Nazi phenomenon can be affected either negatively (people want to read about something else) or positively (people support safeguarding against undemocratic manifestations). If the phenomenon is treated too infrequently, neo-Nazism could win ground and this advancement could go unnoticed. It would be interesting in this light to compare intentions-ambitions-policies to outcomes, that is, to interview editors and individual journalists and to compare their assertions to the actual reporting and, naturally, to also establish how the reporting is received by the media consumers.

LITTERATUR OCH ANDRA KÄLLOR

De pressartiklar som använts i studiens beskrivande och analytiska delar innefattas inte i denna källförteckning. Istället nämns de vid respektive citering eller referens.

- Bourdieu, Pierre** (1998) *Om televisionen*, Stockholm: Symposion
- Broberg, Gunnar & Tydén, Mattias** (1998) "När svensk historia blev en världsnvyhet", *Tvårsnitt* nr 3
- Brune, Ylva** (1998a) *Från samförstånd till brott och snyft, nr 2*, Göteborgs Universitet: JMG Granskaren
- Brune, Ylva** (1998b) "Journalistik om invandrare och flyktingar", i *Främlingssynen i journalistiken*, rapport från FSMK-konferens, Stockholms Universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
- Dahl, Göran & Mithander, Conny** (1998) "Vem är fascist, och vad skall vi göra åt honom?", *Tvårsnitt* nr 4, 1998
- Engdahl, Per** (1979) *En fribytare i folkhemmet*, Lund: Cavefors Förlag
- Gardell, Mattias** (1998a) "När skall vi ta dem på allvar?", i *Aftonbladet*, 3 januari
- Gardell, Mattias** (1998b) *Rasrisk*, Stockholm: Federativ
- Hadenius, Stig** (1997) "Mediernas makt och vanmakt", i *Medialiseringen av Sverige*, Björnsson & Luthersson (red), Stockholm: Carlssons
- Löwander, Birgitta** (1997) *Rasism och antirasism på dagordningen* – studier av televisionens nyhetsrapportering i början av 1990-talet, Umeå universitet
- Lööw, Hélène** (1998c) *Nazismen i Sverige 1980-1997*. Den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna, Stockholm: Ordfront Förlag
- Merkel, Peter H. & Weinberg, Leonard** (eds) (1997) *The Revival of Right-Wing Extremism in the Nineties*, London: Frank Cass
- Nycander, Svante** (1998) "Moralisk panik i Umeå", i *Kullbom & Landin* (red), *Politisk korrekthet på svenska*, Stockholm: Symposion
- Palm, Marie** (1998) *När granskarna granskar sig själva – fallet med Aftonbladet och NS-Stockholm*, rapport nr 5, Mitthögskolan: Demokrati-institutet
- Pettersson, Olof & Carlberg, Ingrid** (1990) *Makten över tanken*, Stockholm: Carlssons
- Michael Wolffsohn** (1995) *Die Deutschland Akte. Juden und Deutsch in Ost und West, Tatsachen und Legenden*, München: Edition Ferency

Föreläsning och intervju mm

Ekdahl, Niklas, politisk chefredaktör, *Expressen*, intervju, september 1998

Löow, H elene (1998a) "*Historiska perspektiv på nazister, nynazister och media*", föreläsning vid *journalistseminarium* 12 februari 1998, *Högskolan i Karlstad*

Löow, H elene (1998b) i "*V rt att veta*", radiointervju *P1*, 18 oktober 1998

SPFs SENASTE RAPPORTER

- 170 **Stütz, Göran:** *Opinion 96. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1996.
- 171 **Alström, Börje:** *Morden i Falun.* Stockholm 1997.
- 172 **Sjöberg, Lennart:** *Valet till EU-parlamentet 1995.* Stockholm 1997.
- 174 **Malešić, Marjan:** *Propaganda in War.* Stockholm 1997.
- 175-1 **Sandberg, Helena & Thelander, Åsa:** *Miljöhot och medborgaroro – En rapport om Hallandsås hösten 1997.* Stockholm 1999.
- 175-2 **Arvidson, Peter:** *Åsjäveln biter tillbaka – Lokalbefolkningens upplevelse av händelserna vid tunnelbygget genom Hallandsåsen.* Stockholm 1999.
- 175-3 **Palm, Lars:** *Hallandsåstunneln som tvistefråga, kris och förtroendeproblem.* Stockholm 1999.
- 175-4 **Dahlgren, Peter, Carlsson, Gunilla & Uhlin, Lars:** *Mediernas bevakning av händelserna vid Hallandsåsen hösten 1997.* Stockholm 1999.

SPFs SENASTE MEDDELANDEN

- 139 *Försvarsvilja 2000 – En antologi.* Stockholm 1996.
- 140 *Beredskapsorganisation – en utredning av Gunnar Nordbeck.* Stockholm 1996.
- 141 **Dahlgren, Peter & Höijer, Birgitta:** *Medier, oro och medborgarskap.* Stockholm 1997.
- 142 **Jarlbro, Gunilla, Sandberg, Helena & Palm, Lars:** *Ammoniakolyckan i Kävlinge.* Stockholm 1997.
- 143 **Hanses-Fagell, Yvonne & Tellström, Richard:** *Kohandel och försvarsvilja. Argument och symboler i pressdebatten om Försvarsbeslutet 1996.* Stockholm 1998.
- 144 **Stütz, Göran:** *Opinion 97. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1998.
- 145 **Dahlström, Mia & Flodin, Bertil:** *Informationsberedskap för 2000-talets kriser.* Stockholm 1998.
- 146 **Nord, Lars:** *Gasolyckan i Borlänge.* Stockholm 1998.
- 147 **Stütz, Göran:** *Opinion 98. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1998.
- 148 **Österman, Torsten:** *Förtroende.* Stockholm 1999.

Bilder av nynazism i några svenska tidningar

I denna pilotstudie belyses hur delar av svensk press förhåller sig till vissa extrema rörelser i samhället. Det har skrivits och talats mycket om nynazism i de svenska medierna under senare år. Debatten kring nynazismens egentliga utbredning i vårt land, drivkrafter och statens roll i balansgången mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp, har varit omfattande. Även massmedierna själva har hamnat i centrum för debatten. Studien kan tjäna som underlag till den aktuella debatten om mediernas bevakning och tolkning av politisk extremism utifrån ett demokratiskt perspektiv.

Jesper Falkheimer, fil kand och informatör, arbetar som lärare i medie- och kommunikationsvetenskap vid Karlstads universitet.

Conny Mithander, fil dr, universitetslektor i idé- och vetenskapshistoria samt lärare i medie- och kommunikationsvetenskap vid Karlstads universitet.

Styrelsen för
PSYKOLOGISKT FÖRSVAR
Box 2195, 103 15 STOCKHOLM

